

Nr 725

Av herr Nestrup och fröken Löwenhielm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 123, angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.

I sina direktiv till realskoleutredningen har departementschefen förutsett, att lärarna i läroämnen i en ev. treårig realskola resp. femårig flickskola skall ha den utbildning som krävs av adjunkter, ämneslärare och ämneslärarinnor.

Realskoleutredningen har i överensstämmelse härmed utgått från att i en treårig realskola resp. femårig flickskola 23:e-gradstjänster för folkskollärare ej skall finnas inrättade samt föreslagit, att folkskollärare i denna lönegrad överföres till enhetsskolan och folkskolan. I propositionen nr 123 om realskolestadiet under övergångstiden har departementschefen emellertid i denna fråga icke gått på den linje han uppdragit i direktiven för utredningen och därmed ej heller anslutit sig till utredningens förslag, att 23:e-gradstjänsterna för folkskollärare skall avvecklas i den treåriga realskolan resp. femåriga flickskolan. Frågan om lärarkompetensen ställes öppen och bör enligt departementschefen avgöras först efter förhandlingar med personalorganisationerna.

Läget är alltså f. n. det, att det betraktas som möjligt att en ytterligare sänkning av lärarkompetensen i realskolan företages. I detta sammanhang kan det vara skäl att erinra om den betydande förenkling av lärarkompetensen, som under ett fåtal år genomförts betr. de högre skolorna. År 1953 sänktes kravet för lektorskompetens från doktorsgrad till licentiatexamen. Samma år infördes den nya stadgan för fil. ämbetsexamen, varigenom utbildningen skars ned från 7 till 6 betygsenheter. År 1954 vidtogs en ännu radikalare sänkning av lärarstandarden genom den s. k. folkskolläraryppgårelsen. Genom denna fastställdes som norm, att för ca 1 500 lärare i de högre skolorna — motsvarande 20-25 procent av hela lärarstaben — skulle krävas, i stället för fil. ämbetsexamen, folkskollärarexamen plus fortbildningskurser under SÖ:s ledning. Möjligheter till dispens från vidareutbildning gavs även. I år framlägges förslag, som innebär att lärarstandarden ytterligare sänkes, nämligen från 23:e-gradsutbildning till vanlig folkskollärarytutbildning, för de elevkategorier, som hittills undervisats på det lägre realskolestadiet och enligt förslaget nu skall gå i folkskolans klass 5 och 6. Samtidigt ställes frågan öppen, huruvida kraven på lärarkompetensen i de tre högsta realskoleklasserna skall sänkas så, att inrättande av 23:e-gradstjänster på detta stadium kan medges.

Samtidigt understrykes från sakkunnigt håll, att den treåriga realskolan och den femåriga flickskolan kommer att ställa särskilt stora anspråk på lärarna och eleverna.

Vi vill här erinra om den reaktion som riksdagen visade år 1954 inför det förslag, som då framlades beträffande inrättande av folkskollärartjänster i lönegrad 23. Statsutskottet uttalade, att förslaget fått en utformning, som berörde icke blott ett lönespörsmål utan också frågor av pedagogisk och skolorganisatorisk art. Enligt utskottets mening kunde en sammankoppling i överenskommelses form av frågor av så skild natur i princip från olika synpunkter icke anses tillfredsställande. Vidare framgår av utskottsutlåtandet, att utskottet ansåg riksdagen så bunden av den överenskommelse, som låg till grund för propositionen, att någon egentlig sakprövning icke kunde förekomma från riksdagens sida.

Enligt vår mening bör en situation liknande den som förelåg vid 1954 års riksdag icke få inträffa på nytt. Det synes oss angeläget, att riksdagen ville besluta, att 23:e-gradstjänster för folkskollärare ej skall finnas inrättade på treåriga realskolelinjer resp. femåriga flickskolelinjer vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor, statsunderstödda privatläroverk och ej heller vid de i folkskolan inbyggda treåriga realskolelinjerna. För förhandlingar skulle därmed stå öppen frågan om 23:e-gradstjänster i den egentliga folkskolan och i enhetsskolan.

Det kan f. ö. ifrågasättas, om inte hela folkskolläraryuppgörelsen är mogen för omprövning bl. a. med hänsyn till den otillräckliga produktionen av 23:e-gradslärare och den starka tillströmningen av akademiker till läroverksläraryrket — framför allt i humanistiska ämnen. Bristen på naturvetare kan inte lösas genom användning av 23:e-gradslärare bl. a. emedan rekryteringen av 23:e-gradslärare i naturvetenskapliga ämnen är särskilt ringa. Andra vägar måste prövas för att få fram erforderligt antal kvalificerade lärare i dessa ämnen.

Vi hemställer med stöd av det ovan anförda,

att riksdagen måtte besluta, att 23:e-gradstjänster för folkskollärare ej skall finnas inrättade vid treåriga realskolelinjer resp. femåriga flickskolelinjer vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor eller statsunderstödda privatläroverk och ej heller vid i folkskolan inbyggda treåriga realskolelinjer.

Stockholm den 6 april 1956

Nils Nestrup

Brita Löwenhielm